

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА РАДА
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ОБЛАСНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ
ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

*Методика національного виховання
в позашкільному навчальному закладі*

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА РАДА
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ОБЛАСНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ
ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

*Методика національного виховання
в позашкільному навчальному закладі*

Тернопіль 2013

У цьому методичному посібнику висвітлені питання методики національного виховання в позашкільному навчальному закладі, адже правильно організоване національне виховання формує повноцінну цілісну особистість, індивідуальність, яка високо цінує свою громадянську, національну і особистісну гідність, совість і честь.

Рекомендовано для керівників творчих учнівських об'єднань позашкільних навчальних закладів, учителів та організаторів з виховної роботи загальноосвітніх навчальних закладів, студентів вищих навчальних закладів.

Рецензент:

Кухарська Т.А., заступник
директора з навчальної роботи
облекоцентру

Підготувала:

Сворінь Надія Володимирівна,
заступник директора з виховної
роботи облекоцентру

Відповідальний за випуск:

Герц І.І., директор облекоцентру,
заслужений працівник народної
освіти України

Затверджено методичною радою Тернопільського обласного еколого-
натуралістичного центру учнівської молоді від 29.01.2013 р. протокол № 1

Зміст.

1. Національні основи системи виховання.
 - 1.1. Мета та завдання національного виховання.
 - 1.2. Сучасні підходи до національного виховання.
 - 1.3. Принципи та основні напрямки національного виховання, їх характеристика.
2. Національне виховання у позашкільних навчальних закладах.
 - 2.1. Керівник творчого учнівського об'єднання – організатор навчально-виховного процесу.
 - 2.2. Формування національної свідомості засобами еколого-натуралістичної діяльності Тернопільського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді.
3. Висновок.
4. Додатки.

Література.

*Мистецтво виховання включає, насамперед,
мистецтво говорити, звертатися до людського серця.*

В.О. Сухомлинський

Вступ

В сучасних умовах в нашій країні зростають вимоги до виховання і навчання підростаючого покоління. Так, однією з найважливіших педагогічних задач, визначених Законом України «Про позашкільну освіту», є виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей Українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля.

В даний час на історичну арену виходить новий соціальний тип особистості. Українському суспільству потрібні люди ділові, упевнені в собі, незалежні, з яскравою індивідуальністю. В той же час в суспільстві відчувається «дефіцит моральності»: як у окремих осіб, так і у взаємостосунках між людьми. Одним з характерних проявів духовної спустошеності і низької культури виступила втрата націоналізму як однієї з духовних цінностей нашого народу. Останніми роками спостерігається відчуження підростаючого покоління від вітчизняної культури, суспільно-історичного досвіду свого народу.

Істотні зміни, що відбулися в країні за останні роки і нові проблеми, пов'язані з вихованням дітей, зумовили переосмислення єства національного виховання, його місця і ролі в суспільному житті. Рішення проблеми національного виховання зажадало нову ідеологію в освітній і виховній діяльності. Сьогодні Україна вибрала свою незалежність, роздобула власну державу, відроджується історична пам'ять народу, культура, мова, відповідно відроджується національна система виховання. Лише правильно організована, вона може сформувати повноцінну, національно-свідому особистість громадянина України.

Всебічний розвиток людини є головною метою виховання, яке охоплює розумове, моральне, статеве, правове, антинаркогенне, екологічне, трудове, економічне, естетичне й фізичне виховання в їх нерозривному зв'язку, взаємозалежності та взаємозумовленості. Кожен із цих напрямів має свої завдання і зміст. Плануючи виховну роботу з учнівським колективом, виходять із головної мети виховання школяра, напрямів, змісту та конкретних завдань, вирішення яких сприятиме формуванню особистості, здатної виконувати функції громадянина України, трудівника, сім'янина і товариша.

1. Національні основи системи виховання.

Однією з найважливіших педагогічних закономірностей є та, що в процесі формування особистості, а отже, й підростаючого покоління,

найефективніші шляхи пізнання – від рідного до чужого, від близького до далекого, від національного до міжнаціонального, світового.

Національна система виховання, яка ґрунтується на міцних підвалинах культури рідного народу минулих епох і сучасності, найбільшою мірою сприяє соціальному престижу інтелектуальності, освіченості та інтелігентності як складових духовності людини.

1.1. Мета і завдання національного виховання

Мета виховання ґрунтується на національних цінностях, надаючи вихованню цілеспрямованості й забезпечуючи його результативність. З орієнтацією на мету відбуваються спрямування виховного процесу, добір методів, організаційних форм, засобів виховної діяльності.

Мета виховання — сукупність властивостей особистості, які прагне сформувати суспільство. Маючи об'єктивний характер, мета виховання виражає в узагальненій формі ідеал людини.

Підкреслюючи важливість визначення мети і завдань виховання, К. Ушинський писав: «Що сказали б ви про архітектора, який, закладаючи нову будівлю, не зумів би відповісти на запитання, що він хоче будувати... Те саме повинні сказати й про вихователя, який не зуміє чітко й точно визначити вам мету своєї виховної діяльності... Ось чому, ввіряючи вихованню чисті й вразливі душі дітей, ввіряючи для того, щоб воно провело в них перші, а тому й найглибші риси, ми маємо цілковите право спитати вихователя, якої мети він добиватиметься у своїй діяльності, і вимагати на це питання ясної й категоричної відповіді».

А. Макаренко тлумачив цілі виховання як програму людської особи, людського характеру, вкладаючи в поняття «характер» весь зміст особистості, тобто характер її зовнішніх виявів і внутрішньої переконаності, а також політичне виховання, знання тощо. Видатний педагог вважав, що «вихователі повинні мати таку програму людської особи і прагнути реалізувати її».

Загальною метою виховання є гармонійний розвиток людини. Ця мета сформувалася ще в давньогрецьких Афінах, де зародилося поняття «калокагатія» (великодушність) — ідеал виховання, що поєднує шляхетність, багатство, фізичну досконалість і моральні чесноти. В епоху Відродження італійські гуманісти доповнили його ідеєю всебічного розвитку особистості. Так склався ідеал всебічно і гармонійно розвиненої людини.

Ідеал — уявлення про зразок людської поведінки і стосунків між людьми, що виходять із розуміння мети життя.

Формування ідеалу в людини залежить від виховання, умов життя і діяльності, особливостей її особистого досвіду.

Ідеал національного виховання найглибше розкрито у працях українського педагога Григорія Ващенка «Виховний ідеал», «Виховна роль мистецтва», «Тіло-виховання як засіб виховання волі й характеру» та ін. У його основу покладено загальнолюдські й національні цінності, що є духовним надбанням народу.

До загальнолюдських цінностей належать моральний закон творення добра та боротьби зі злом, пошук правди, справедливості, визнання ідеалів любові та краси. Їх носієм є християнська релігія. Вона орієнтує людину на служіння вищому ідеалу — Богові.

Водночас людина народжується і живе в конкретному національному середовищі, що вирізняється своєю мовою, культурою, звичаями. З народження її оточують національні цінності.

Ідеал національного виховання ґрунтується на служінні Богові і своїй нації. Бог — це абсолютна Правда, Любов, Справедливість, Краса. Нація — реальна земна спільнота, у житті якої повинні реалізуватися абсолютні загальнолюдські цінності. У педагогічному сенсі виховним ідеалом є людина, яка служить Богові й Україні. Кінцевою метою виховання особистості є її підготовка до життя в суспільстві, до виконання ролей громадянина, трудівника, громадського діяча, сім'янина, товариша. Підготовка до ролі громадянина передбачає формування в людини яскраво вираженої активної громадянської позиції почуття обов'язку і відповідальності перед суспільством. Роль трудівника охоплює вміння і бажання активно працювати, створювати нові матеріальні та духовні цінності. Бути громадським діячем означає брати активну участь у громадському житті.

1.2. Сучасні підходи до національного виховання.

Процес відродження української культури в Україні активізував передових представників інтелігенції до роботи з широкою громадськістю з відродження народознавства, родинознавства, родинного календаря, української культури та народного мистецтва, традиційних народних свят і обрядів, що позитивно впливає на відродження української нації, духовно і морально збагачує український народ.

Провідні завдання національного виховання дітей та молоді зумовлені пріоритетними напрямками реформування виховання, визначеними Державною національною програмою «Освіта» («Україна XXI століття»). До них належать:

- забезпечення умов для самореалізації особистості відповідно до її здібностей, суспільних та власних інтересів;
- формування національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, бажання працювати задля держави, готовності її захищати;
- забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, жінки-матері, культури та історії свого народу;

- формування високої мовної культури, оволодіння українською мовою;— прищеплення шанобливого ставлення до культури, звичаїв, традицій українців та представників інших націй, які живуть на території України;
 - виховання духовної культури особистості, створення умов для формування її світоглядної позиції;
 - утвердження принципів загальнолюдської моралі: правдивості, справедливості, патріотизму, доброти, працелюбності та інших добродійностей;
 - формування творчої, працелюбної особистості, виховання цивілізованого господаря;
 - забезпечення повноцінного фізичного розвитку дітей і молоді, охорони та зміцнення їх здоров'я;
 - виховання правової культури: поваги до Конституції, законодавства України, державної символіки;
 - сприяння глибокому усвідомленню взаємозв'язку між ідеями свободи, правами людини та її громадянською відповідальністю;
 - формування екологічної культури людини, її гармонійних відносин із природою;
 - розвиток індивідуальних здібностей і талантів молоді, забезпечення умов їх самореалізації;
 - формування у дітей і молоді уміння міжособистісного спілкування та підготовка їх до життя в умовах ринкових відносин;
 - забезпечення високої художньо-естетичної культури, розвиток естетичних потреб і почуттів;
 - прищеплення глибокого усвідомлення взаємозв'язку між ідеями індивідуальної свободи, правами людини та її громадянською відповідальністю;
 - Спонування вихованців до активної протидії проявам аморальності, правопорушенням, бездуховності, антигромадській діяльності.
- Виховання дітей і молоді у будь-якому регіоні України в кінцевому рахунку переслідує одні і ті ж стратегічні педагогічні цілі, ґрунтуються на одних і тих же принципах і теоретично-методологічних засадах. Разом з тим у процесі виховання враховуються регіональні й етнографічні особливості.

1.3. Принципи національного виховання. Їх характеристика.

Принципи виховання — керівні положення, які відображають загальні закономірності процесу виховання і визначають вимоги до змісту, організації і методів виховного впливу.

Вони є узагальненою системою вимог, які охоплюють усі аспекти виховного процесу, відображають результати виховної роботи.

Процес виховання ґрунтується на принципах:

1. Цілеспрямованість виховання. Початком будь-якої діяльності, зокрема виховної, є визначення мети. Педагог відповідно до мети своєї діяльності

повинен спрямовувати всю виховну роботу. Маючи мету, він вчасно зможе побачити недоліки у вихованні, скоригувати виховний процес.

2. Поєднання педагогічного керівництва з ініціативою і самодіяльністю учнів. Педагогічне керівництво зумовлене недостатнім життєвим досвідом молодої людини, а виховання творчої особистості можливе лише за умови поєднання зусиль вчителя з самостійністю, творчістю, ініціативою і самодіяльністю учнів. Різноманітна діяльність учнів — основа виховання. Діяльність — трудова, пізнавальна, художньо-творча — розвиває соціальну активність, ініціативу. Стимулюючи розвиток самостійних починань учнів, вчитель дбає, щоб у їх поведінці органічно поєднувались слово і діло, відповідальність за результати справи. Цього можна досягти за безпосередньої участі учнівських колективів у плануванні справ, усвідомлення їх необхідності і значення, залучення їх до організації справ, оцінювання їх результатів.

3. Повага до особистості дитини, поєднана з розумною вимогливістю до неї. Повага до людини передбачає гуманне ставлення до неї. Вона є стрижнем взаємин між учителем і учнями.

Відома формула А. Макаренка «Якомога більше вимоги до людини і якомога більше поваги до неї» виражає суть цього принципу, який реалізується у стосунках між учителем та учнями, між колективом педагогів і колективом учнів, між учнями. Виховне значення педагогічної вимогливості полягає в тому, щоб стимулювати або припиняти, гальмувати певні вчинки учнів. Вимоги можуть бути прямими і непрямими. Прямі вимоги педагога повинні бути позитивними, стимулювати цілком певні вчинки; непрямі — можуть бути позитивними (прохання, довіра, схвалення), нейтральними (порада, гра, натяк, умовна вимога) і негативними (погроза, недовіра, осуд). Вимоги вчителя (колективу педагогів) стають особливо ефективними тоді, коли вони спираються на здорову громадську думку учнівського колективу і підтримуються нею. За таких умов громадська думка стає одним із засобів подолання негативних рис окремих учнів (проявів індивідуалізму, егоїзму, інших відхилень від норм і правил співжиття).

Розумна педагогічна вимогливість не має нічого спільного з приниженням гідності учнів. Антипедагогічними у взаєминах учителя з учнями є також адміністрування, використання погроз, силових методів, а також поблажливність, потурання примхам учнів.

4. Опора на позитивне в людині. Виховання передбачає опору вихователя на хороше в людині, його довіру до здорових намірів і прагнень учнів.

Зосередження тільки на негативних рисах характеру і поведінки учнів деформує виховний процес, заважає формуванню позитивних рис особистості. Не можна лише дорікати учневі за недоліки, бачити в ньому тільки негативне.

Це може створювати в нього однобоке уявлення про себе, про свої людські якості, взагалі про свою гідність.

Принцип опори на позитивне в людині ставить серйозні вимоги до організації життєдіяльності учнів, потребує створення здорових стосунків між учителями та учнями, продуманого змісту навчально-виховних занять, їх форм і методів.

5. *Урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів.* Одне із завдань педагога — бачити неповторність, творчу індивідуальність кожної дитини, виявляти, розкривати, плекати у неї неповторний індивідуальний талант. Тому кожен педагог, вихователь повинен знати і враховувати індивідуальні особливості дітей, їх фізичний розвиток, темперамент, риси характеру, волю, мислення, пам'ять, почуття, здібності, інтереси, щоб, спираючись на позитивне, усувати негативне в їх діяльності та поведінці.

6. *Систематичність і послідовність виховання.* Ефективність виховного процесу залежить від послідовності, безперервності педагогічних впливів на учнів. Йдеться про систему педагогічних впливів, яка забезпечує формування в кожного учня світогляду, переконань, ідеалів, інтересів, морально-вольових рис, навичок і звичок правильно орієнтованої поведінки, цілісної особистості.

Рівень розвитку суспільно значимих якостей в учнів молодшого, середнього і старшого віку різний. Саме тому важлива послідовність, узгодженість, систематичність, планованість педагогічних впливів, підпорядкованих меті, принципам, завданням, змістові, формам і методам виховної діяльності загалом. У вихованні треба спиратися на набутий учнями життєвий досвід, закріплювати його в уміннях, навичках і звичках правильної поведінки.

7. *Єдність педагогічних вимог школи, сім'ї та громадськості.* За результати виховання підростаючого покоління відповідає не тільки школа, а все суспільство. Дитина виховується не тільки в сім'ї та школі. На неї впливає багато інших чинників, у тому числі й недостатньо контрольованих. Оскільки «усім складним світом навколишньої дійсності дитина входить у численні стосунки, кожен з яких неминуче розвивається, переплітається з іншими стосунками, ускладнюється фізичним і моральним зростанням самої дитини», виникають не тільки істотні виховні резерви, а й певні труднощі. Розумні, стійкі та і дині вимоги до дітей з боку різних соціальних інститутів посилюють педагогічний вплив на них, підвищують ефективність виховного процесу.

8. *Єдність свідомості й поведінки.* Поведінка людини — це її свідомість у дії. Як суспільний продукт, свідомість формується в процесі суспільної практики.

Особливе значення єдності свідомості й поведінки як принципу виховання полягає в тому, щоб світогляд набув для кожного учня суб'єктивного смислу,

став переконанням, поєднанням зі знаннями і практичними діями. Виховання єдності свідомості й поведінки — складний і суперечливий процес. Він не є автономним, відірваним від обставин життя, зовнішніх впливів, серед яких можуть бути й негативні.

Між усвідомленням того, як треба діяти, і звичною поведінкою існує певна суперечність, нейтралізувати яку можна з допомогою звичок і традицій поведінки.

9. Народність. Передбачає єдність загальнолюдського і національного. Національна спрямованість виховання передбачає вивчення рідної мови, формування національної свідомості, любові до рідної землі і свого народу, прищеплення шанобливого ставлення до культури, спадщини, традицій і звичаїв усіх народів, які населяють Україну.

10. Природовідповідність. Враховує багатогранну і цілісну природу дитини: анатомо-фізіологічні, психологічні, вікові, генетичні, національні, регіональні особливості. Нехтування або лише часткове врахування природи дитини не дає змоги ефективно використати виховні можливості, натомість породжує нерозвиненість задатків, нахилів, талантів учнів, невикористання засобів пізнання, загальмованість психічних процесів тощо.

11. Культуровідповідність. Передбачає органічний зв'язок із культурним надбанням всього людства, історією свого народу, його мовою, культурними традиціями, народним мистецтвом. Забезпечує розуміння духовної єдності та спадкоємності поколінь.

12. Гуманізація. Означає створення умов для формування кращих якостей і здібностей дитини, джерел її життєвих сил. Виховання як основна складова у навчально-виховному процесі передбачає гуманізацію взаємин між вихователями та вихованцями, повагу до особистості, розуміння її запитів, інтересів, гідності, довіру до неї. Сприяє вихованню гуманної особистості — щирої, людяної, доброзичливої, милосердної.

13. Демократизація. Мислиться як усунення авторитарного стилю виховання, сприйняття особистості вихованця як вищої соціальної цінності, визнання його права на свободу, на розвиток здібностей і реалізацію індивідуальності. Забезпечує співробітництво вихователів і вихованців, врахування думки колективу й кожної особистості.

14. Етнізація. Передбачає наповнення виховання національним змістом, спрямованим на формування самосвідомості громадянина. Створення можливості всім дітям навчатися у рідній школі, виховувати національну свідомість та гідність, відчуття етнічної причетності до свого народу. Відтворення в дітях менталітету свого народу, збереження специфічних

особливостей нації, виховання дітей як типових носіїв національної культури, продовжувачів справи попередніх поколінь.

Будучи органічно пов'язаними між собою, принципи виховання охоплюють усі аспекти цього процесу і спрямовують його на формування людини як цілісної особистості. Реалізація принципів виховання дає позитивні результати лише тоді, коли їх застосовують у гармонії взаємодії між собою.

15. Зв'язок виховання з життям. Його суть — виховна діяльність школи має орієнтувати учнів на те, що вони повинні жити життям суспільства, брати посильну участь у ньому вже за шкільною партою і готуватися до трудової діяльності. Реалізація цього принципу передбачає використання у виховній роботі краєзнавчого матеріалу, систематичне ознайомлення учнів із суспільно-політичними подіями в країні, залучення їх до посильної участі в громадській роботі.

Прилучаючись до активного життя, школярі засвоюють досвід старших поколінь, можуть і повинні брати посильну участь у процесі державотворення. Завдяки цьому в них формується психологічна, моральна і практична готовність до самостійного суспільного життя й діяльності.

16. Виховання в праці. В основі цього принципу — ідея, що формування особистості безпосередньо залежить від її діяльності, від особистої участі в праці. Цей принцип спирається і на таку психологічну якість, як прагнення дитини до активної діяльності. Реалізується за умови усвідомлення учнями, що праця — єдине джерело задоволення матеріальних і духовних потреб, чинник усебічного розвитку особистості, сумлінне ставлення до неї — важлива позитивна риса.

17. Комплексний підхід у вихованні. Ґрунтується на діалектичній взаємозалежності педагогічних явищ і процесів. Втілення його в життя передбачає: єдність мети, завдань і змісту виховання; єдність форм, методів і прийомів виховання; єдність виховних впливів школи, сім'ї, громадськості, засобів масової інформації, вулиці; врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів; єдність виховання і самовиховання; постійне вивчення рівня вихованості учня і коригування виховної роботи.

18. Виховання особистості в колективі. Індивід стає особистістю завдяки спілкуванню і пов'язаному з ним відокремленню. Найкращі умови для спілкування й відокремлення створюються в колективі.

1.4. Основні напрями національного виховання.
Формування національної свідомості й самосвідомості – найважливіших громадянських рис особистості – передбачає усвідомлення вихованцями своєї етнічної спільності, національних цінностей, відчуття своєї національної причетності до розбудови України, патріотизм, що сприяє утвердженню

власної гідності, внутрішньої свободи, гордості за Батьківщину. *Патріотичне виховання* – основа духовного розвитку особистості. Формування патріотичних почуттів означає створення високого ідеалу служіння рідному народові, готовності до героїчного подвигу в ім'я процвітання і незалежності України. Воно покликане формувати громадянина – патріота України, виробляти глибоке розуміння громадського обов'язку, готовність у будь-який час стати на захист Батьківщини. *Правове виховання* спрямоване на прищеплення вихованцям поваги до Конституції України, її державних символів (герба, прапора, гімну), прав і свобод людини і громадянина. Воно також має озброїти їх знаннями законів України і свідомого їх дотримання у професійній і повсякденній поведінці; формувати активну протидію особам та установам, що порушують закони, завдають збитків державі, зазіхають на територіальну цілісність і незалежність України. Важливе місце у системі національного виховання посідає *утвердження загальнолюдських моральних цінностей*: правди, любові, справедливості, патріотизму, доброти, працелюбності, інших чеснот. При цьому важить не тільки і не стільки просвітницька діяльність, скільки перетворення моральних знань у переконання, стійкі моральні почуття і вчинки вихованців. Ефективність морального виховання значно зростає, коли воно спирається на народну мораль, традиції, звичаї, обряди, які у собі містять високі моральні зразки, ідеї, ідеали, погляди, поведінкові норми, збагачені тисячолітнім досвідом мудрості народу, несуть могутній моральний потенціал, спрямований на виховання особистості громадянина України. Цілісний процес виховання передбачає *естетичну освіченість і вихованість*. Виховуючи естетичні погляди, смаки, які ґрунтуються на народній естетиці та на кращих надбаннях цивілізації, національне виховання передбачає вироблення умінь примножувати культурно-мистецькі надбання народу, відчувати й відтворювати прекрасне в повсякденному житті. *Фізична культура й утвердження здорового способу життя* – невід'ємні елементи загальної культури особистості. Повноцінний фізичний розвиток, зміцнення здоров'я, гармонія тіла і духу вихованця і природи мають лежати в основі фізичного виховання.

Екологічне виховання передбачає формування екологічної культури особистості, усвідомлення себе частиною природи, відчуття відповідальності за неї як за національне багатство, основу життя на землі, залучення вихованців до активної екологічної діяльності, нетерпиме ставлення до тих, хто завдає шкоди природі.

Розвиток індивідуальних здібностей і таланту вихованців, забезпечення умов їх самореалізації має бути пріоритетним напрямом виховної роботи. Відродження, пошук і підтримка талантів передбачає реалізацію індивідуального підходу з відповідним психолого-педагогічним та матеріальним забезпеченням, задоволенням різнобічних потреб вихованців у сфері науково-технічної, художньої, декоративно-прикладної творчості, у фізкультурно-спортивній та професійній діяльності.

Розглянуті напрями національного виховання тісно пов'язані між собою та з іншими напрямками виховання і взаємодоповнюють один одного, мають суттєве теоретико-методологічне значення для визначення та обґрунтування цілей, ідеалів, змісту і методики виховання в сучасних умовах. Водночас усі вони мають утворити цілісну систему національного виховання громадян України.

2. Національне виховання у позашкільному навчальному закладі.

Педагог у позашкільному навчальному закладі – організатор освітнього процесу для створення ситуацій успіху у спілкуванні та взаємодії дітей батьків та педагогів; дослідник мотивації поведінки, самооцінки, статусу дитини в системі соціальних відносин, її інтересів і схильностей у міжособистісній взаємодії. Для пошуку шляхів організації дитячої діяльності гаслом педагогів повинні стати слова К.Д. Ушинського: “Вихователь повинен бути бездоганно переконаним, що успішна діяльність душі завжди є приємною для дитини, і він повинен потурбуватися про те, щоб доставити їй такий успіх і тій галузі діяльності, в якій вона хоче бути”.

2.1. Керівник творчого учнівського об'єднання – організатор навчально-виховного процесу.

Керівник творчого учнівського об'єднання позашкільного навчального закладу передає своїм вихованцям насамперед не знання, а своє ставлення до улюбленої справи, свої переконання і захопленість. Тому так необхідна йому підвищена емоційна чутливість у спілкуванні, здатність зробити своїх вихованців співтворцями психолого-педагогічного процесу. Гарантований авторитет педагогу приносить його здатність до розуміння дитячих турбот, проблем і переживань, щиро на них реагувати, добирати темпи індивідуального розвитку, відкривати для кожної дитини сенс творчого життя, приймати її такою, якою вона є, розширювати коло дитячих інтересів у безпосередньому оточенні, формувати ціннісне ставлення до себе. Під час проведення ігрових програм, творчих ігор, практичних занять педагог позашкільник враховує індивідуально-психологічні особливості кожної дитини, її інтелектуально-моральну спрямованість, появу перших внутрішніх інстанцій, захопленість, психофізіологічні та вікові властивості.

Педагог позашкільного навчального закладу, в кожній дитині повинен бачити те добре, що закладено від батьків, спрямовувати її на духовний розвиток, виховувати чуйність, справедливість, відповідальність за доручену справу, розвивати естетичні смаки, потребу у спілкуванні, самоповагу.

Визначальним тут є забезпечення потреб особистості в самореалізації, підвищення інтелектуального, фізичного, емоційного рівня вихованців шляхом їх участі у різних видах самостійної творчої діяльності. Для цього у позашкільних закладах вирішуються наступні завдання:

- пошук, розвиток та підтримка юних талантів, виховання творчої еліти у різних галузях суспільного життя, стимулювання творчого самовдосконалення дітей та молоді;
- створення умов для одержання вихованцями позашкільної освіти, набуття ними умінь і навичок шляхом участі у творчих об'єднаннях за інтересами, сприяння їх допрофесійній підготовці та професійному самовизначенню, відповідно до інтересів і здібностей;
- організація змістовного дозвілля дітей і молоді з урахуванням їх інтересів на основі ініціативи та самодіяльності вихованців;
- формування у дітей та юнацтва національної самосвідомості, активної громадянської позиції, розвиток соціальної активності через різні форми дитячого самоврядування;
- створення найбільш сприятливих умов для емоційної і психологічної захищеності, душевного комфорту, потреб вихованців у позитивних емоціях, радості, доброзичливості, успіху, творчого самоствердження;
- виховання у дітей і молоді дбайливого ставлення та збереження природних багатств України, залучення їх до активної еколого-натуралістичної та природоохоронної діяльності;
- виховання здорової, фізично розвиненої особистості, формування основ знань і навичок здорового способу життя;
- виховання естетичних смаків у дітей та молоді, залучення їх до народної творчості, оволодіння народними ремеслами, збагачення культурними цінностями скарбниці українського народу.

Від того, як керівник творчого учнівського об'єднання може використати у власній роботі набуті методи і прийоми залежить ефективність навчально-виховного процесу.

2.2. Формування національної свідомості засобами еколого-натуралістичної діяльності.

У плануванні виховної роботи обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді включаю завдання, практична реалізація яких спрямована на формування особистісних рис громадянина України, що включають в себе національну свідомість, розвиток духовності, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, економічну культуру, які реалізуються та такими напрямками:

- формування національної свідомості і самосвідомості;
- виховання духовної культури особистості;
- виховання поваги до конституції, законодавства України, державної символіки;
- формування високої мовної культури;
- утвердження принципів загальнолюдської моралі;
- формування високої художньо-естетичної культури;
- утвердження принципів загальнолюдської моралі;
- формування творчої, працелюбної особистості;
- забезпечення високої художньо-естетичної культури особистості;

- формування екологічної культури людини;
- розвиток індивідуальних здібностей і талантів молоді.

Виховна робота в облекоцентрі розглядається як цілісна система навчально-виховного процесу, яка спрямована на особистість дитини, розвиток її природних задатків, створення комфортних умов для розвитку, творчої співдружності. Позашкільну освіту діти здобувають на добровільних засадах, у свій вільний час, тому залучити та утримати дитину в позашкільному навчальному закладі може тільки педагог, який є особистістю і професіоналом. Педагоги нашого Центру в своїй роботі виділяють основну мету – формувати громадянина, патріота; інтелектуально розвинену, духовно і морально зрілу особистість, готову протистояти асоціальним впливам, вправлятися з особистими проблемами, творити себе і оточуючий світ.

Важливою умовою формування моральності, національної свідомості всебічно розвиненої особистості є правильна організація масової роботи.

Досвід роботи показує, що позитивних результатів можна досягти через проведення різноманітних масових заходів, використовуючи очно-заочні форми роботи.

Актуальними в облекоцентрі, загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах області протягом навчального року були такі форми масової роботи як:

- участь у Міжнародних, Всеукраїнських, обласних конкурсах, акціях;
- еколого-натуралістичні та народознавчі вечори та свята;
- тематичні виставки;
- вікторини, інтелектуальні ігри;
- експедиції тощо, які сприяють не тільки інтелектуальному розвитку особистості, але і несуть в собі великий виховний аспект, формують екологічну свідомість;
- місячник природоохоронної та просвітницької екологічної роботи /за окремим планом/;
- тиждень зоології /за окремим планом/.

Обласний конкурс-виставка «Замість ялинки-зимовий букет»

Протягом навчального року в ОЕНЦ проводились різні виховні заходи, спрямовані на розвиток усіх цінностей, починаючи від усвідомлення цінності власного життя і збереження здоров'я, ведення здорового способу життя до почуття поваги до рідного краю, народу, мови, відчуття себе громадянином України.

Національне виховання — виховання дітей на культурно-історичному досвіді рідного народу, його традиціях, звичаях і обрядах, багатовіковій мудрості, духовності. Всі компоненти духовності українського народу, як і його матеріальної культури, становлять національні цінності, які є серцевиною освіти і виховання. Матеріальні та духовні надбання пізнаються, шануються і примножуються працею рук, зусиллями мозку і енергією серця, теплотою і багатством душі кожного вихованця — господаря своєї долі, всієї країни, діяча історії і культури рідного народу.

ОЕНЦ плідно працює над питанням національного виховання учнівської молоді, бо саме правильно організоване національне виховання формує повноцінну цілісну особистість, індивідуальність, яка високо цінує свою громадську, національну і особистісну гідність, совість і честь.

У кожного керівника творчого об'єднання свій стиль проведення занять і кожен має власний метод зацікавлення дітей. Але у всіх одне завдання — зберегти і примножити скарби духовності нашого народу, пробудити національну свідомість, прищепити любов до землі, до природи рідного краю, до Батьківщини, до свого народу.

Виходячи з цього в об'єктоцентрі щороку проводиться ряд виховних заходів присвячених:

- Дню Соборності України, Дню пам'яті Героїв Крут /тематичні бесіди, зустрічі з ветеранами ОУН-УПА, покладання квітів та мітингу на могилі січових стрільців Микулинецького кладовища, екскурсія до обласного музею політичних в'язнів та репресованих, виставка літератури/;
- Дню пам'яті жертв голодомору та політичних репресій (масовий виховний захід «Хлібе наш насущний»)

- українським звичаям та обрядам: історія та сучасність /бесіди до Святвечора, Водохреща, Стрітіння, Вознесіння Господнього, майстер-класи по

виготовленні дідухів, павуків, розучування колядок і щедрівок, свята, виставки дитячих малюнків/;

Свято «Андріївські вечорниці»

Свято Миколая

- Дню Валентина, Дню захисника Вітчизни /масово-розважальні, спортивно-оздоровчі заходи, виховний захід «Нумо, хлопята», бесіди/;
- Міжнародному Дню рідної мови /бесіди, свята, виховні години, тематичні читання і ін./;
- Міжнародному дню прав жінок і миру;
- Дню землевпорядника /рольова гра «У світі професій»/;
- Міжнародному дню театру / бесіди; екологічний театр/;
- Шевченківським дням / масовий захід «Великий Кобзар України»/;
- Всесвітньому дню визволення в'язнів фашистських таборів /бесіди, зустрічі з ветеранами/;
- річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1944-45роках /бесіди; зустрічі з ветеранами; впорядкування могил та покладання квітів; екскурсії в Старий парк м. Тернополя, з метою ознайомлення з бойовою технікою періоду Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років/;
- Дню матері /виставка дитячих робіт «Всі дарунки для матусі», бесіди, свята «Матусенько моя рідненька»/;
- Дню Конституції України /бесіди, тематичні виховні години/;
- історії Державного Прапора та інших державних символів України /бесіди, круглі столи, усні журнали, інформаційно-просвітницькі години/;
- Міжнародному дню людей похилого віку, дню ветерана /бесіди, благодійні акції/;
- Дню українського козацтва, Покрови Пресвятої Богородиці /масовий захід «Козацькі забави», бесіди, зустрічі/;
- роковинами Чорнобильської катастрофи /круглий стіл «Чорнобиль – 25 років потому»; організували колективний перегляд тематичних фільмів; організували вирощування рослин радіопротекторної дії на НДЗД; здійснили пам'ятні посадки на

познаку 25-их роковин Чорнобильської катастрофи; провели Акти Пам'яті жертв трагедії/;

- річниці незалежності України та Дня державного прапора України /провели благодійні акції щодо благоустрою меморіалів, пам'ятників та місць поховань осіб, що загинули у боротьбі за свободу і незалежність України; оформили тематичні кутки, стенди, виставки літератури та фотодокументів у кабінетах, що відображають історичні етапи здобуття Україною незалежності; провели екскурсії для слухачів Центру в музей репресованих, бесіди, усні журнали, інформаційні години/.

Музей хліба в нашому центрі було створено в 1985 році.

Впродовж багатьох років він, був центром виховання доброти, працелюбства, бережливості, милосердя, щедрості, шани і поваги до людей хліборобських професій, а також формування традицій, звичаїв, обрядів українського народу.

Зараз в кабінеті етнології розміщено куточок бережливого ставлення до хліба. Тут зібрані обрядові хліби Тернопільської області, зразки зернових культур що вирощуються на навчально-дослідній земельній ділянці. Щорічно тут проводяться семінари вчителів, студентів, педагогічних працівників

позашкільних навчальних закладів, екскурсії, майстер – класи по виготовленню дідухів, де гуртківці та керівники гуртків вчать робити подарункові та виставочні дідухи.

В куточку бережливих 48 дідухів із різних районів нашої області. Це красиві, різні за висотою та розмірами витвори мистецтва.

Почесне місце займає тут дідух висотою 8 м, виготовлений керівником гуртків, народним майстром по писанкарству Я.Осадцю. Головним завданням куточка бережливого ставлення до хліба є виховання в гуртківців та відвідувачів любові та поваги до людей хліборобських професій, проведення профорієнтаційної роботи, виховання бережливого ставлення до цього дивовижного витвору людини – хліба.

Велика увага в ОЕНЦ приділяється вихованню здорового способу життя. Здоровий спосіб життя — це спосіб життя, заснований на принципах моральності, раціонально організований, активний, трудовий, який гартує і, у той же час, захищає від несприятливого впливу навколишнього середовища, що дозволяє до глибокої старості зберігати моральне, психічне і фізичне здоров'я.

Формування свідомого та відповідального відношення до здоров'я має починатись з раннього дитинства, поступово входить до системи світогляду, ставати складовою частиною загальної культури, духовного світу людини. Гурткова робота в нашому Центрі націлена на поглиблення знань дітей про методи збереження здоров'я, підготовку до сімейного життя, фактори ризику розвитку захворювань, тяжкі наслідки шкідливих звичок, ризикованої поведінки.

Керівники творчих об'єднань набувають досвіду роботи за новітніми методиками і технологіями навчання для формування здорового способу життя наших вихованців.

Цікавими є форми залучення педагогів, слухачів учнівських творчих об'єднань, батьків до розробки різного виду анкет, тестів «Визначення рівня культури здоров'я», «Здоров'я і я», «Ми - за здоровий спосіб життя»; проведення відвертих бесід, цікавих лекцій, диспутів, круглих столів, практикумів, відповідно до вікової категорії вихованців: «Тютюнопаління шкодить здоров'ю», «Всесвітній день боротьби з туберкульозом», «Скажімо «Ні» шкідливим звичкам!» і ін. Сучасні модернізаційні процеси системи освіти України ставлять вимогу перед педагогічною наукою і практикою вирішення завдання розробки інноваційних моделей виховного і оздоровчого середовища навчальних закладів на принципах та закономірностях виховного процесу, спрямованого на формування гармонійної, конкурентоздатної здорової особистості, спроможної усвідомити власну гідність, повноцінність, неповторність і суспільну відповідальність.

3. Висновок.

Корені національної системи виховання заглиблюються в далеку історію, яка є свідком появи перших принципів, підходів, форм і методів виховної роботи, утвердження пріоритетності етнопедагогіки і народознавства, родинного виховання і сімейних духовних цінностей, формування національної свідомості і духовності.

Головною метою національного виховання в нашому позашкільному навчальному закладі є передача молодому поколінню соціального досвіду, багатой духовної культури народу, його національної ментальності, спорідненості світогляду і на цій основі формування особистісних рис громадянина України, які передбачають національну самосвідомість, розвинену духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і талантів.

ПЛАН
місячника народознавства «Калейдоскоп зимових свят»

№ п/п	Захід	Дата проведення	Місце проведення	Відпові дальні
1.	Масовий захід «Андріївські вечорниці»			
2.	Свято зимуючих птахів			
3.	Участь в обласній акції «Допомога зимуючим птахам». Виготовлення годівничок.			
4.	Фестиваль дитячої творчості «До нас іде Миколай» (вірші, пісні, лист до св. Миколая, вишивка, вироби з природного матеріалу)			
5.	Свято «Ой, хто-хто, Миколая любить?»			
6.	Гра – вікторина «Зимуючі птахи»			
7.	Майстер-класи «Дідух, різдвяна атрибутика». Бесіда «Різдвяні прикраси із соломи»			
8.	Благодійні акції			
9.	Виставка дитячих малюнків «Зимова казка»			
10.	Майстер-клас «Новорічна композиція»			
10.	Майстерня Діда Мороза (виготовлення ялинкових прикрас, новорічних композицій з природного матеріалу, витинанок)			
11.	Обласна виставка-конкурс «Новорічно-різдвяний подарунок»			
12.	Участь у Всеукраїнських конкурсах «Новорічна композиція», «Український сувенір»			
	Екскурсії до міської ялинки. Ігри та розваги			
13.	Гра – вікторина «Народознавча веселка»			
14.	Складання привітань та виготовлення святкових листівок.			
15.	Новорічно-різдвяні святкування українського народу (бесіди, диспути, виховні години, інформ. хвилини і т.д.)			
16.	Розучування колядок та щедрівок			
17.	«Святвечір. Коляда. Традиції української кухні» (бесіди, диспути, виховні години, інформ. хвилини і т.д.)			
18.	Традиції Старого Нового року. Розучування новорічних віншуваль.			
19.	Майстер-клас «Виготовлення хрестиків з соломи до йорданських свят».			

Бесіда:

«Різдвяні прикраси із соломи»

Мета: розширити і поглибити знання про народну символіку, Різдвяні атрибути, навчити застосовувати отримані знання та навички роботи з соломою; розвивати учнівську творчість; виховувати повагу до традицій і звичаїв українського народу, естетичні смаки.

Українці – хліборобська нація. Тож, не дивно, що наш народ ставиться до злаків з особливим пошанівком. За багатотисячолітню історію хліб в українській обрядовості займає одне з чільних місць і має сакральне значення. А вироби з повного колосся і соломи широко використовуються під час релігійних відправ. До сьогодні під час проведення Різдвяних свят використовують атрибути, зміст яких не всім зрозумілий. До таких належить Дідух, Павук, Іжачки, Ангелочки, Сонячні коники і ін.

Дідух – це сніп немолоченого жита з обжинкового або зажинкового снопа, який батько вносить до хати перед Святвечором, і який символізує собою зв'язок з померлими родичами (*діда дух*). За давнім віруванням він покровителем роду. Обряд внесення до хати Дідуха надзвичайно великий. Батько заходить з ним до світлиці та разом з усією сім'єю тричі обходить святковий стіл. Колись його ставиди на покуті, й стояв він до Водохреща. Форма Дідуха в різних регіонах України є різною. Якщо його вив'язують з вівсяних колосків у вигляді дерева, то гілок на такому деревці має бути дванадцять – як і місяці у році, чи апостолів. Та і сама гілочка також складається з дванадцяти колосків.

Павук – це об'ємно- просторова композиція, прикрашена ангелами, кольоровими паперовими квіточками, яку підвішують до стелі над столом. Під дією теплого повітря запаленої свічки Павуук повільно крутиться, створюючи особливий ефект гри світла і тіней на стелі і стінах. Ця прикраса має ритуальне значення і символізує собою зв'язок з духами предків (*чи не бога Прядка (Предка) вона уособлює, який мав вигляд багаторукого діда з головою павука?*). Зерно, яке є на святковому столі у горнятку зіф свічкою, навесні перемішують із зерном для висівання – для доброго врожаю.

Сонячний кінь - це фігурка коня, сплетеного із соломи, якою прикрашають на Різдво хату і яка є відгомоном давніх вірувань. Вона уособлює собою бога Сонця, бога добра і достатку. Вітання «Дай, Боже, щостя» дійшло до нас із тих далеких часів.

Їжачки, Ангели.

Їжачки виготовляють з тіста або глини, надаючи їм форму справжнього їжачка. За колючки слугують колоски або солома. Ними також прикрашають хату, підвішуючи по кутах до стелі. Зберігся до сьогодні звичай прикрашати застільні, що виходять на вулицю вікна візерунками із соломи чи витинанками з білого паперу. Їх наклеюють на шибки або підвішують між віконними рамами, чим створюють неповторне святкове враження. Також хату прикрашають ангелами з соломи, паперу.

Тема: « ХЛІБЕ НАШ НАСУЩНИЙ»**Мета:**

- Ознайомлення учнів з трагічною сторінкою з історії українського народу 1932 - 1933 рр.;
- узагальнити матеріал, систематизувати знання про історію хліба, про етапи достатку і голоду в житті українського народу, в житті кожної сім'ї;
- розвивати в учнів уміння аналізувати події, порівнювати, робити висновки;
- формувати інтерес до традицій рідного народу;
- формувати навички критичного мислення, виховувати гуманність, повагу і шанобливе ставлення до людей, до минулого свого народу, відчуття себе патріотами, національно свідомими громадянами рідної землі, які не допустять повторення трагедії;
- виховувати шану і повагу до людей, які вирощують хліб.

Матеріали та обладнання: фрагменти відеофільмів, записи класичної музики (твори Баха, Моцарта), дитячі малюнки (події пов'язані з геноцидом українського народу), стіл з рушником, п'ять колосків з чорною стрічкою, свічка, виставка – композиція «Хліб і сіль на столі».

Хід заходу.**I. Україна пам'ятає! Світ визнає!**

Звучить класична музика. («Реквієм» Моцарт)

Кадри фільму про голодомор

Ти кажеш, не було голодомору
 І не було голодного села?
 А бачив ти в селі пусту комору,
 З якої зерна вимели дотла?
 Як навіть вариво виймали із печі
 І забирали прямо із горшків,
 Окрайці виривали з рук малечі
 І із торбинок нужденних стариків?
 Ти кажеш, не було голодомору?
 Чому ж тоді як був і урожай,
 Усе суціль викачували з двору, -
 Греби, нічого людям не лишай!
 Хто ж села, вимерлі на Україні,
 Російським людом поспіль заселяв?
 Хто? На чиєму це сумлінні?

Учень . У хлібові і сонце і доля,
 У хлібові любов і буття,
 У ньому все небо і воля.
 У ньому і смерть і життя.

Учень . Хліб – це святе у нашому житті. Відібрати хліб – це забрати життя, це скоїти злочин проти народу. Такий злочин був скоєний в Україні в 1932-1933рр. Страшний голодомор. Скрізь, як говорив Т.Шевченко: «Село неначе погоріло, неначе люди побуріли...».

... Ішов рік 1932. Стиглим колосом наливалися поля... Та раптом в Україні зник хліб, люди залишилися без зернини і все це в урожайний, 1932 рік.

Учень . Пекельні цифри та слова
У серце б'ють неначе молот.
Немов прокляття ожива
Рік 33-й...
Голод... голод... голод...

... В руках що виростили хліб не залишилось і зернини.

Учень Окрім зерна у селян відбирали будь-які продукти харчування і тим самим прирікали людей на голодну смерть. « В Україні панує справжній голод... Ця політика спрямована на те, щоб остаточно зламати українську націю...», - писали учні Михайла Грушевського.

Тихо звучить класична музика

Учень. На вулиці лежить хлопчик років десяти. Повз нього йдуть люди: «О, цей вже помер». У відповідь ледь чутний дитячий голосок: «Ні, я ще не вмер».

Учень: Читає монолог.

Я ще не вмер...

Ще промінь в оці грає.

В четвер мені пішов десятий рік.

Хіба в такому віці помирають!?

Ви тільки поверніть мене на бік.

До вишеньки.

В колиску ясночолу...

Я чую запах квітів. Я не вмер...

А небо стрімко падає до долу.

Тримайте хтось!

Хоча б за коси верб...

Куди ж ви, люди, людоньки,

Куди ж ви, люди, людоньки, куди?

Окраєць ласки.

Чи хоч з печі диму!

В клітинці кожній – озеро води.

Я ще не вмер. Усі проходять мимо.

... А житечко моє таке густе.

... А мамина рука і ще гаряча.

Вам стане соромно колись за те.

Та я вже цього не побачу.

Микола Замига.

Класична музика. Б. Ступка

Учень. Страшний час... Замучені голодом, люди мерли, їх не було кому ховати. Їх просто вивозили за місто чи село, складали в ями і закопували... Їм не ставили поминальних свічок і хрестів, їх не проводжали рідні...

Учень. І ніхто не знав, скільки невинного люду зійшло в могилу – старих, молодих і дітей, і ще ненароджених – у лонах матерів. Смерть косила людей аж до літа 1933 року.

Учень. А чи була того року весна? Чи прилетіли до знайомих людських осель довірливі лелеки? Чи співали травневими ночами солов'ї? Ніхто цього не пам'ятає сьогодні, пам'ятають інше.

Учень. Смерть через голод є злочин супротив людства. Від голоду пухли малі і старі, смерть чекала на шляхах, на полях, хатах. Це був не голод, а штучно підготовлений голодомор.

Учень. Світ би мав розколотися надвоє, сонце мало б перестати світити, земля перевернутися – від того, що це було на землі. Але світ не розколовся, сонце сходить, земля обертається, і ми ходимо по цій землі зі своїми тривогами і надіями, ми, єдині спадкоємці всього, що було.

Учень. І пом'янімо сьогодні з непростим запізненням великомучеників нашої трудної історії хвилиною мовчання.

Хвилина мовчання.

Багатостраждальна історія нашого народу. Ми не повинні забути тяжких її сторінок. І давайте сьогодні запалимо свічку пам'яті, свічку скорботи.

Тихо звучить музика. Виходять учні із запаленими свічками.

Відеокліп О.Білозір «Свіча»

Учень. Сьогодні ми говоримо про голод 1933 року, тобто ми озираємось назад. І я вважаю, що озиратися в минуле треба кожному. Людина не живе в одному часі, а у трьох часових вимірах: у минулому, у сьогоднішньому та в майбутньому. Дорога у майбутнє біжить через минуле. Треба осмислити власне минуле зрозуміти його бо історія повторюється.

Учень. Були страшні ті роки
І вижити було нам тяжко.
Та мука довгою була
Морила голодом вона.

Учень. Батьки, щоб накормить дітей,
Були на все відважні:
Ходили красти колоски і в полі помирили
Кричали, плакали, молились,
Ночами господа благали:
Щоб дав їм сили і терпіння,
Щоб допоміг їм виживати.

Учень. Він дав їм сили і терпіння,
Любові дав і доброти
І допоміг їм пережити
Голодні ті страшні роки.

Музика. Т. Петриненко «Божже Україну збережи»

II частина

Ведучі в українському строї з короваєм.

Ведуча. Для кожного – диво своя Батьківщина,
В ній рідне коріння і мови душа,
І скільки б світів не пізнала людина,
На рідній землі лиш вона ожива!

Тарас Петриненко «Україна»

Ведуча. Що для мене Україна моя?
То висока блакить
І засіяне золотом поле,
Синьоокі ставки
І шовковий ковил у степу.
А ще житній хліб на стемнілих долонях,
З дрібною солі на рушнику.

Ведуча. Неповторний запах хліба. Цей запах робить хліб живим, частинкою душі кожного з нас.

Ведуча. Хліб - то багатство, достаток і мир.

Ведуча Хліб - це честь і сила.

Ведуча Хліб – могутність нашої держави.

Ведуча Хліб - це зерно, яке пробивається з ґрунту блаженським зеленим стебельцем, щоб ще раз подарувати світові радість життя.

Ведуча: У хлібі тім, що ти щодня їси,
Є аромат духмянистого поля
Проміння сонця. Кристали солі,
І крапельки солодкої роси.
Нехай смачнішим він буде
Для людей
Хто сіяв зерно, не досипав ночей
І в праці звідав радощі і муки;
І хай тому гірким буде шматком,
Хто, не сплативши борг своїм трудом,
Візьме його в свої тендітні руки.

Ведуча. Як смачно пахне свіжий хліб,
Він на столі щодня лежить.
Він пахне стиглим колоском,
Який наповнився зерном.
Пропахлий вітром, сонцем і дощами
Землі і неба життєдайний плід,
Благословенний завжди будь між нами,
Наш теплий свіжий український хліб.

Ведуча. Пахучий хліб, духмяний хліб
У будень і на свято.
Учись, дитино, весь свій вік
Святий хліб шанувати!

Священний хліб!
Так мовиться в народі,
Ця мудрість народилась не дарма,
В затишнім домі, у тяжкім поході,
Нічого найдорожчого нема.

Ведуча. В житті мого слов'янського народу
Святиня є цінніша над усе
Пшеничний колос – запашна хлібина,
Поклін тобі хай кожен з нас складе.

Ведуча. У тобі міць і сила і багатство,
Народу мого з прадіда дідів,
З тобою гостей прийнято зустрічати,
Твій колір золотом на знамені розцвів

Ведуча. Хвала труду, хвала людині,
Що творить щастя золоте.
Хвала посіяній зернині,
Що врожаями проросте.

Учень . Я думаю що ми зрозуміли, яка велика ціна хліба. І коли нам кажуть, що є легкий хліб, то знайте – це неправда. Є гіркий – прошений, є солодкий – зароблений, є чорний – позичений, є білий – дарований, є солоний – горьований, а легкого хліба не має. І нехай же щодня ми діти, дорослі і нащадки мають ось цей хліб насущний і завжди пам'ятаймо істину, що -земля на зернинці стоїть.

Ведуча. Отче, хлібе насущний в щоденній потребі
Хай же святиться ім'я твоє стоязике
І на полі, й на морі, і в шахті, і в небі
Буде воля твоя, наш безмовний владико.
Батько твій – чорнозем українського степу.
А за матір – Марія селянського роду.
Притули свою щоку рум'яну й теплу
До людини – малої частки народу.

Петро Засенко

Пісня «Молитва» Оксана Білозір

Вчитель: В суботу, 22 листопада, о 16 годині, коли на вулиці стемніє, запаліть і поставте свічки на підвіконня так, щоб їх було видно
знадвору.

Цих вогників має бути якнайбільше. Вони потрібні для кожного з нас
Ці вогники символізують нашу скорботу і пам'ять про мільйони
загублених життів наших українців. Ці вогники зігріють душі
загиблих.

Це - знак нашої пам'яті.

Це – символ очищення задля нашого майбутнього.

І цей світ донесете ви самі.

Ми живемо. Живе наш народ. Так буде завжди.

Література

1. Концепція національного виховання. Схвалена Всеукраїнською педагогічною радою працівників освіти 30 червня 1994 року / Рідна школа № 6. - 1995. – С. 18-25.
2. Мала енциклопедія етнодержавознавства / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького; [Редкол.: Ю.І.Римаренко (відп.ред.) та ін.]. – К.: Довіра; Генеза, 1996. – 942 с.
3. Закон України. Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР “Про освіту”. – К.: Генеза, 1998. – 39 с.
4. Теорія та історія світової і вітчизняної культури: [підручник] / Н. Я. Горбач, С. Д. Гелей, З. П. Росінська та ін. – Львів: Каменяр, 1992.- 166 с.
6. Бичко А. К. Теорія та історія світової і вітчизняної культури: Курс лекцій / А. К. Бичко та ін. – К.: Либідь, 1992. – 392 с.
7. Феномен нації: основи життєдіяльності / [За ред. Б. В.Попова]. – К.: Товариство “Знання”, КОО, 1998. – 264 с.
8. Москалець В.П. / Психологічне обґрунтування української національної школи / В. П. Москалець. – Львів: Видавництво “Світ”.
9. Мартюк І.В. Національне виховання: теорія і методологія, - К., 1995.
10. Щербань П. Національне виховання в сім’ї, - К: Либідь, 2000.-254 с.